

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om temporär retroaktiv elpriskompensation, lagen om temporär ändring av inkomstskattelagen och lagen om temporär ändring av 1 § i lagen om Energimyndigheten

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att lagen om temporär retroaktiv elpriskompensation, lagen om temporär ändring av inkomstskattelagen och lagen om temporär ändring av 1 § i lagen om Energimyndigheten ändras.

Syftet med propositionen är att säkerställa att Energimyndigheten har tillräckligt lång tid på sig att behandla alla ansökningar om rättelse av fel i utbetalningen av temporära retroaktiva elpriskompensationer och att elbolagen i sin tur kan ansöka om ersättning för sina utbetalningar av elpriskompensationer hos Statskontoret.

I denna proposition föreslås att det i lagen om temporär retroaktiv elpriskompensation ska tas in en tidsfrist inom vilken slutförbrukare ska ansöka hos Energimyndigheten om rättelse av fel i en utbetalning av temporär retroaktiv elpriskompensation. Det föreslås dessutom en ändring av den angivna tiden för elbolagen att ansöka om ersättning av statens medel för den elpriskompensation de betalat ut och av den angivna tiden för Statskontoret att betala ut ersättningarna till elbolagen.

Giltighetstiden för lagen om temporär retroaktiv elpriskompensation och den temporära ändring av 1 § i lagen om Energimyndigheten som godkändes i samband med den föreslås bli förlängd till den 30 juni 2024. Giltighetstiden för den temporära ändring av inkomstskattelagen som godkändes i samband med lagen om temporär retroaktiv elpriskompensation föreslås bli förlängd till den 31 december 2024.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft så snart som möjligt.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
MOTIVERING	3
1 Bakgrund och beredning	3
2 Nuläge och bedömning av nuläget	3
3 Målsättning	5
4 Förslagen och deras konsekvenser	5
4.1 De viktigaste förslagen	5
4.2 De huvudsakliga konsekvenserna	6
4.2.1 Konsekvenser för konsumenterna	6
4.2.2 Konsekvenser för företagen	7
4.2.3 Konsekvenser för myndigheterna	7
5 Alternativa handlingsvägar	8
6 Remissvar	8
7 Specialmotivering	9
8 Ikraftträdande	11
9 Förhållande till andra propositioner	11
10 Förhållande till bestämmelserna om statligt stöd	11
11 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning	13
11.1 Jämlikhetsprincipen	13
11.2 Egendomsskydd	14
11.3 Skyddet för personuppgifter	15
11.4 Lagstiftningsordning	17
LAGFÖRSLAG	18
1. Lag om ändring av lagen om temporär retroaktiv elpriskompensation	18
2. Lag om ändring av ikraftträdandebestämmelsen i en lag om temporär ändring av inkomstskattelagen	19
3. Lag om ändring av ikraftträdandebestämmelsen i en lag om temporär ändring av 1 § i lagen om Energimyndigheten	20
BILAGOR	21
PARALLELLTEXT	21
1. Lag om ändring av lagen om temporär retroaktiv elpriskompensation	21
2. Lag om ändring av ikraftträdandebestämmelsen i en lag om temporär ändring av inkomstskattelagen	23
3. Lag om ändring av ikraftträdandebestämmelsen i en lag om temporär ändring av 1 § i lagen om Energimyndigheten	24

MOTIVERING

1 Bakgrund och beredning

För att lindra konsekvenserna för konsumenterna av de förhöjda elpriserna skapade statsminister Marins regering ett system för elpriskompensation. Enligt systemet kompengserades kunderna på vissa villkor för kostnaderna för elräkningarna för november och december 2022 och januari 2023. Syftet med denna åtgärd var att stödja de konsumenter som på grund av de ovanligt höga elpriserna försattes i en svår ekonomisk situation.

Enligt lagen om temporär retroaktiv elpriskompensation (275/2023, nedan lagen om elpriskompensation) betalas kompensationen till slutförbrukare ut av elleverantören, som i sin tur ansöker om ersättning för utbetalningen hos Statskontoret. Enligt 8 § 2 mom. i lagen skulle ansökan om kompletterande ersättning ha lämnats in till Statskontoret senast den 31 oktober 2023. Konsumentkunder har lämnat in ett stort antal ansökningar till Energimyndigheten om rättelse av redan utbetalad elpriskompensation. Största delen av ansökningarna har lämnats in av slutförbrukare vilkas elförsäljningsavtal specificeras med FO-nummer, men som trots det är konsumenter. På grund av den arbetsmängd behandlingen av det oväntat stora antalet ansökningar föranledde Energimyndigheten klarade myndigheten inte av att behandla ansökningarna så att den tid som enligt lagen anslagits för att lämna in ansökningarna om ersättning i sin tur inte överskreds. På grund av situationen finns ett konstaterat behov av att ändra lagen om elpriskompensation så att Energimyndigheten har tillräckligt med tid på sig för att behandla de ansökningar som konsumenterna lämnat in och för att elbolagen i sin tur ska hinna ansöka om ersättning hos Statskontoret för de kompengationer de betalat ut till slutförbrukarna på grund av Energimyndighetens beslut.

Utkastet till regeringsproposition har beretts som tjänsteuppdrag vid arbets- och näringsministeriet i samarbete med Energimyndigheten och Statskontoret.

Utkastet till regeringsproposition var på remiss den 11–26 oktober 2023.

Beredningsunderlaget till regeringens proposition finns i den offentliga tjänsten på adressen <https://valtioneuvosto.fi/sv/projekt> med identifieringskoden TEM087:00/2023.

2 Nuläge och bedömning av nuläget

Tillämpningsområdet för lagen om elpriskompensation har begränsats till slutförbrukare vilkas elförsäljningsavtal har specificerats med personbeteckning. Om slutförbrukaren är en konsument enligt 1 kap. 4 § i konsumentskyddslagen (38/1978) har slutförbrukaren rätt till elpriskompensation också i det fall att elförsäljningsavtalet inte är specificerat med personbeteckning. Efter det att lagen hade stiftats framgick det att en del slutförbrukare med eget företag hade ingått avtal i företagets namn, även om en stor del av elkonsumention används för hushållsbruk. Energimyndigheten har gått in för att en slutförbrukare som ingått elavtal med FO-nummer kan anses ha rätt till elpriskompensation om det enligt konsumentskyddslagen är fråga om en fysisk person som kan klassificeras som konsument och över hälften av den el som anskaffats har använts för privat bruk. Detta kan vara fallet t.ex. i en situation där en enskild näringsidkare bedriver näringsverksamhet helt och hållet under ett företagsnamn och i stället för med personbeteckning har ingått elavtal för sitt hushåll med FO-nummer.

I ett sådant fall har elbolaget inte automatiskt kunnat betala ut elpriskompensation till slutförbrukaren, eftersom detta skulle ha krävt en utredning av huruvida slutförbrukaren är en fysisk person som kan klassificeras som konsument enligt konsumentskyddslagen och att över

hälften av den el som anskaffats har använts för privat bruk. Sådana slutförbrukare har med stöd av 6 § i lagen om elpriskompensation kunnat ansöka hos Energimyndigheten om ett beslut om rättelse av fel i utbetalningen av elpriskompensation. Ansökan om ett sådant beslut kan lämnas om 1) elbolaget inte har betalat slutförbrukaren den elpriskompensation som denne är berättigad till, 2) elbolaget har betalat slutförbrukarens elpriskompensation till ett felaktigt belopp eller annars felaktigt eller 3) betalningen av slutförbrukarens elpriskompensation har fördröjts eller annars skett felaktigt. Slutförbrukaren ska först ha krävt att elförsäljaren rättar felet. Energimyndigheten ska i sitt beslut med anledning av ansökan ålägga elbolaget att rätta felet. I beslutet kan det bestämmas hur felet ska rättas.

Före ingången av september 2023 hade Energimyndigheten mottagit cirka 800 ansökningar från slutförbrukare om rättelse av fel i utbetalningen av kompensationer, och enstaka nya ansökningar anlände fortlöpande. Det bör noteras att lagen om elpriskompensation inte anger någon tidsfrist för när slutförbrukare senast ska lämna in en ansökan till Energimyndigheten om rättelse av fel i en utbetalning av elpriskompensation. Av de ansökningar som hade inkommit före ingången av september 2023 gällde över 95 procent konsumentkunder med FO-nummer.

Behandlingen av ansökningarna har visat sig vara betydligt mer arbetskrävande än beräknat. När det gäller kunder med FO-nummer måste Energimyndigheten alltid från fall till fall bedöma om den sökande uppfyller den definition av konsument som anges i 1 kap. 4 § i konsumentskyddslagen och därmed är berättigad till elpriskompensation. För att kunna fatta beslut har Energimyndigheten tvingats begära att de sökande kompletterar uppgifterna i sina ansökningar. När det gäller bristfälliga uppgifter i ansökningarna har det gällt sådana uppgifter som Energimyndigheten inte kan begära av elbolagen. Sådana är t.ex. hur stor andel av elförbrukningen som kunder med FO-nummer har använt för privat bruk. Behandlingen av ansökningarna har också bromsats upp av att det finns två parter i varje ärende: dels den slutförbrukare som lämnat in ansökan, dels det elbolag vars uppgift det är att utifrån Energimyndighetens beslut betala ut elpriskompensationen. Enligt 34 § i förvaltningslagen (434/2003) ska en part i ett ärende höras, och Energimyndigheten måste därför höra elbolaget i fråga om den ansökan slutförbrukaren har lämnat in innan myndigheten meddelar sitt beslut och ålägger en eventuell betalningsskyldighet. I de ansökningar som inkommit har det ofta funnits konfidentiella uppgifter som anknyter till den sökandes hälsa eller levnadsförhållanden och som Energimyndigheten måste hemlighålla när elbolaget hörs.

Energimyndigheten har vidtagit flera åtgärder för att snabba upp behandlingen av ansökningarna och överfört tjänsteinnehavare som skött andra uppgifter till att behandla ansökningar om elpriskompensation. Trots detta uppskattade Energimyndigheten att situationen i början av september 2023 var sådan att myndigheten inte hade realistiska möjligheter att behandla de ansökningar som lämnats in av slutförbrukarna inom en sådan tid att elbolagen skulle hinna betala ut de elpriskompensationer som Energimyndigheten ålagt dem och därefter lämna in sina ansökningar om ersättning till Statskontoret inom den tid som anges i lagen om elpriskompensation, dvs. senast den 31 oktober 2023.

Bestämmelsen i 5 § 3 mom. i lagen om elpriskompensation har dessutom gjort det möjligt för Energimyndigheten att bevilja elbolagen tillstånd att göra undantag från den huvudsakliga utbetalningstiden för elpriskompensationerna. Sådana undantagstillstånd har beviljats fem elbolag. En förutsättning för undantagstillstånd är att ändringen av informationssystemet i anslutning till utbetalningen av elpriskompensation har fördröjts av någon sådan orsak som elbolaget inte med iakttagande av all omsorgsfullhet skulle ha kunnat undvika eller övervinna. Utbetalningen får bli fördröjd med högst tre månader jämfört med den angivna tiden i 5 § 1 mom., enligt vilket den elpriskompensation som gällde den första skulle göras senast i den elenergiräkning som förföll till betalning i april 2023 eller, om slutförbrukaren inte fått

någon elenergiräkning som förfallit till betalning i april 2023, i den första elenergiräkning som förfallit till betalning efter april 2023. Den elpriskompensation som gällde den andra posten skulle göras i den därpå följande elenergiräkningen. Å andra sidan har tidpunkten för utbetalning av ersättning enligt 8 § 1 mom. och ansökningstiden för ersättning enligt 8 § 3 mom. senarelagts i enlighet med de undantagstillstånd som Energimyndigheten beviljat och tidsramen för behandlingen av eventuella ansökningar som gäller bolag som beviljats undantagstillstånd har i princip inte varit lika sträng som i fråga om de bolag som iakttagit den ursprungliga tidsfristen.

3 Målsättning

Det som eftersträvades med den temporära retroaktiva elpriskompensationen är att med en kompensation av engångskaraktär stödja konsumenterna vid betalningen av höga elräkningar. Engångskompensationen skulle komplettera temporära stödformer som bestämts redan tidigare, såsom det temporära elstöd som kunde sökas på grund av redan betalda elräkningar (lagen om temporärt elstöd, 1152/2022) och det hushållsavgift som beviljades på basis av elenergiräkningar (lagen om temporär ändring av inkomstskattelagen, 1013/2022).

Syftet med den föreslagna ändringen av lagen om elpriskompensation är att säkerställa att den tidsfrist som i den ursprungliga lagen ställdes upp för elbolagens ansökningar om ersättning inte blir ett hinder för utbetalning av elpriskompensation till alla de slutförbrukare som har rätt till en sådan. Därutöver vill man säkerställa att elbolagen i sin tur kan söka ersättning hos staten för utbetalning av elpriskompensationer som grundar sig på Energimyndighetens utbetalningsbeslut.

4 Förslagen och deras konsekvenser

4.1 De viktigaste förslagen

Enligt den föreslagna bestämmelsen i 6 § 4 mom. i lagen om elpriskompensation ska den gällande bestämmelsen utökas med en tidsfrist för när slutförbrukare senast ska lämna in en ansökan till Energimyndigheten om rättelse av ett fel i en utbetalning av elpriskompensation. I nuläget finns det inte någon utsatt tid i 6 § 4 mom. inom vilken en ansökan om rättelse av ett fel i en utbetalning enligt momentet ska lämnas in. Det är därmed inte möjligt att förutsäga när alla ansökningar som gäller utbetalning av elpriskompensation kommer att ha lämnats in till Energimyndigheten. Eftersom elbolagen efter det att de fått ett beslut från Energimyndigheten både ska kompensera slutförbrukaren och ansöka om ersättning hos Statskontoret för utbetalningarna utifrån sin faktiska fakturering, är det för att processen ska bli hanterbar motiverat att fastställa en tidpunkt före vilken slutförbrukarna senast ska lämna in sina ansökningar.

Det föreslås att 8 § 1 mom. i lagen om elpriskompensation ändras så att tiden för Statskontorets betalning av ersättningar till elbolagen, som enligt den gällande lagen är den 31 november 2023, ska ändras så att Statskontoret i stället ska ersätta elbolagen för utbetalningar av elpriskompensation senast den 30 juni 2024. Bestämmelsen i 8 § 2 mom. föreslås bli ändrad så att elbolagen senast den 31 maj 2024 ska lämna in en kompletterande ansökan om ersättning till Statskontoret för utbetalning av elpriskompensation i enlighet med ett beslut som Energimyndigheten har fattat med stöd av 6 § 5 mom.

Den gällande lagen om elpriskompensation är i kraft till och med den 31 december 2023. Eftersom elpriskompensationer kommer att utbetalas och elbolagens ansökningar om ersättning

delvis kommer att lämnas in också under 2024, föreslås det att lagens giltighet ska förlängas till den 30 juni 2024.

Lagen föreslås träda i kraft så snart som möjligt. På grund av lagstiftningsprocessen kommer det förslag till ändring som ingår i propositionen emellertid inte att hinna träda i kraft innan de ursprungliga tidsfristerna i 8 § 1 och 2 mom. löper ut. Det kommer därför att bli nödvändigt att införa övergångsbestämmelser med stöd av vilka Statskontoret kan ta emot och behandla elbolagens ansökningar om ersättning mellan den 31 oktober 2023 och tidpunkten för lagens ikraftträdande.

Det föreslås dessutom att giltigheten för den temporära ändringen av 1 § i lagen om Energimyndigheten (279/2023) ska förlängas till och med den 30 juni 2024 i och med att de uppgifter som ålagts Energimyndigheten på grund av lagen om elpriskompensation kommer att behöva skötas också 2024 i enlighet med den föreslagna ändringen av den lagen. Giltighetstiden för 92 e § i inkomstskattelagen enligt dess lydelse i den temporära ändring av lagen (277/2023) som godkändes i samband med lagen om elpriskompensation föreslås bli förlängd till och med den 31 december 2024. Enligt den paragrafen utsträcks tillämpningen av skattefriheten på elpriskompensation till att omfatta också sådan elpriskompensation som betalas ut under 2024.

4.2 De huvudsakliga konsekvenserna

De allmänna konsekvenserna av elpriskompensationen har behandlats i den regeringsproposition som gäller den ursprungliga lagen (RP 324/2022 rd).

4.2.1 Konsekvenser för konsumenterna

Den föreslagna ändringen bedöms förbättra såväl slutförbrukarnas som elbolagens rättsskydd och även främja en likvärdig behandling av slutförbrukarna. Genom den föreslagna ändringen förhindras en situation där framför allt konsumentkunder som har registrerat ett elavtal med FO-nummer inte på grund av de i lagen fastställda tidsfristerna skulle få sina ansökningar om rättelse av ett fel i en utbetalning av elpriskompensation behandlade och verkställda i praktiken liksom inte heller de ansökningar om ersättning som i sin tur grundar sig på besluten om utbetalning av elpriskompensationer skulle behandlas och verkställas.

Förlängningen av tidsramarna enligt förslaget kan å sin sida leda till att utbetalningen av elpriskompensationer drar ut på tiden, och en del av kunderna kan tvingas vänta längre än förutsett på sina kompensationer. Detta bedöms ändå vara oundvikligt på grund av anhopningen av ansökningar och Energimyndighetens dimensionering av resurser och för att samtliga ansökningar de facto ska kunna behandlas. Dessutom görs den bedömningen att det är fråga om en jämförelsevis liten grupp av kunder med beaktande av att det före ingången av september 2023 hade inkommit cirka 770 ansökningar från slutförbrukare om rättelse av ett fel i utbetalningen av kompensationen.

På grund av EU:s regler om statligt stöd måste ett villkor om att elpriskompensation under 2024 endast kan betalas ut till sådana slutförbrukare som anses vara konsumentkunder och vilkas konsumtion av elenergi i huvudsak gäller hushållsbruk tas in i lagen. I huvudsak genomfördes utbetalningen av elpriskompensation med hjälp av elbolagen så, att elpriskompensationen riktades till de slutförbrukare vilkas elförsäljningsavtal var specificerade med personbeteckning. Bland dessa slutförbrukare identifierades redan i lagberedningsskedet eventuella kunder vilkas konsumtion av elenergi också gällde näringsverksamhet (bl.a. lantbruksföretagare och kunder med firmanamn). Eftersom elpriskompensationen genomfördes schematiskt via elbolagen, kunde det vid utbetalningen enligt den huvudsakliga principen inte säkerställas att

elpriskompensation bara betalades ut till kunder som uppfyllde definitionen enligt 1 kap. 4 § i konsumentskyddslagen och inte till sådana som inte uppfyllde den. En kund som registrerat ett elavtal med personbeteckning och som inom ramen för den schematiska modellen för utbetalning av elpriskompensation enligt den ursprungliga lagen har mottagit kompensation utan att vara konsumentkund, kan därmed i princip befinna sig i en mer gynnsam ställning än en slutförbrukare som registrerat ett elavtal med FO-nummer och som vid Energimyndighetens behandling av ansökan om kompensation konstateras ha använt elenergi för annat än hushållsbruk och vars ansökan därför avslås. Antalet sådana fall bedöms dock vara litet.

4.2.2 Konsekvenser för företagen

För elbolagens vidkommande föräns behövs resurser av processerna för behandling av utbetalningar redan på grund av den ursprungliga lagen enligt vilken elbolagen betalar kompensation till slutförbrukare utifrån Energimyndighetens beslut om utbetalning. Utbetalningarna bedöms kräva manuell behandling utanför de informationssystem som i regel används för elpriskompensationerna. De föreslagna ändringarna av tidsramarna anses inte i sig öka regleringsbördan för elbolagen, men det faktum att tidsfristerna senareläggs bedöms förlänga den tid under vilken genomförandet av elpriskompensationerna kräver bolagens resurser. Om de slutförbrukare som lämnat in ansökningar skulle vara jämnt fördelade över elförsäljarna, skulle det antal som kräver manuell behandling i varje elbolag vara förhållandevis litet. Att ingå elavtal med FO-nummer kan emellertid vara förenat med försäljningspraxis i vissa elbolag, och de slutförbrukare som har lämnat in ansökningar kan i praktiken vara kunder i ett begränsat antal bolag. Den administrativa bördan i dessa bolag kan då bli större än för genomsnittet.

Dessutom kan elbolagen tvingas göra extra ansökningar hos Statskontoret om ersättning för senare utbetalningar av elpriskompensationer utöver de ansökningar som gjorts i den ursprungliga ansökningsomgången, vilket ger upphov till ett ökat behov av resurser.

Enligt bedömning kan den temporära ändringen också öka behovet av rådgivning och information till slutförbrukarna.

4.2.3 Konsekvenser för myndigheterna

Framför allt det stora antalet ansökningar om elpriskompensation till kunder som registrerat elavtal med FO-nummer och den arbetsdryga processen har krävt betydande personalresurser vid Energimyndigheten, och tjänstemän har överfört från andra uppgifter för att hantera anhopningen av ansökningar. De utökade tidsramarna bedöms inte ha någon inverkan på det totala behovet av personalresurser, men de bedöms lätta den administrativa börda som under en jämförelsevis kort tidsperiod annars skulle drabba Energimyndigheten. Å andra sidan innebär den förlängda behandlingstiden att behandlingen av ansökningarna kommer att kräva personalresurser vid Energimyndigheten också 2024.

Den föreslagna lagändringen bedöms också ha konsekvenser för behovet av personalresurser vid Statskontoret. De senarelagda tidsfristerna och tiderna för utbetalning av ersättningar innebär att Statskontoret förväntas ha resurser för behandling av ansökningar om och betalning av ersättningar inte bara under 2023, utan också under 2024. Den föreslagna ändringen bedöms också öka antalet kompletterande ansökningar om ersättning från elbolagen jämfört med de ursprungliga tidsramarna enligt vilka Statskontoret skulle ha ersatt elbolagen för utbetalningarna av kompensationer enligt följande: den första posten senast den 30 april 2023, den andra posten senast den 30 juni 2023 och en eller flera kompletterande poster senast den 30 november 2023. Därför bedöms behovet av personalresurser vid Statskontoret öka.

Statskontoret har bedömt att behovet av tilläggsresurser motsvarar omkring ett årsverke (cirka 100 000 euro).

De senarelagda tidsfristerna kan också öka behovet av rådgivning och information till slutförbrukare och elbolag från myndigheternas sida.

Såväl Energimyndighetens som Statskontorets behov av resurser täcks i princip av dessa myndigheters befintliga anslag.

5 Alternativa handlingsvägar

Några alternativa handlingsvägar när det gäller att korrigera den situation som beskrivs i avsnitt 2 har inte hittats.

6 Remissvar

Utlåtanden om utkastet till regeringsproposition begärdes via webbplatsen utlåtande.fi mellan den 11 och den 26 oktober 2023. Grunden för den osedvanligt korta remisstiden är att de föreslagna ändringarna är av teknisk natur och att behovet av att sätta ändringarna i kraft före det att giltigheten för de ursprungliga lagarna upphör. Sammanlagt 10 utlåtanden lämnades in.

Remissinstanserna ansåg allmänt taget att ändringarna behövs och bör understödjas.

Energimyndigheten framförde i sitt utlåtande att en förlängning av den angivna tiden för Statskontoret i fråga om behandlingen av endast sådana utbetalningar som grundar sig på Energimyndighetens beslut på det sätt som föreslås i 8 § 2 mom. i praktiken kan leda till situationer där ett elbolag inte efter den 31 oktober 2023 kan ansöka om ersättning för utbetalda elpriskompensationer. Sådana situationer kan uppstå om beloppet av den elpriskompensationen som betalats till kunden har överskridit elenergiräkningens fakturerade summa och därmed överförs till en senare elräkning. Enligt 5 § 1 mom. i lagen om elpriskompensation ska kompensationen betalas ut i två poster: den första posten senast i den elenergiräkning som förfaller till betalning i april 2023, eller, om slutförbrukaren inte får någon elenergiräkning som förfaller till betalning i april 2023, i den första elenergiräkning som förfaller till betalning efter april 2023, och den andra posten ska betalas i den därpå följande elenergiräkningen. Om elpriskompensationen har varit större än den fakturerade summan i elenergiräkningen har den överskridande delen av kompensationen skjutits upp och gjorts i den därpå följande elenergiräkningen. På grund av de höga elpriserna vintern 2022–2023 och de därpå följande mycket låga priserna under våren och sommaren 2023 har det på det hela taget kunnat uppstå situationer där utbetalningen av den andra posten har skjutits upp en längre tid.

Utifrån den diskussion som har förts mellan myndigheterna har det trots allt ansetts att sådana fall som Energimyndigheten hänvisar till inte kräver ändringar i regeringspropositionen. Statskontoret har bestämt att elpriskompensationen ska betraktas som genomförd och därmed som ersättningsberättigad från Statskontorets synpunkt, även om den av praktiska skäl har delats upp på flera räkningar, om den första kompensationsposten har ingått i den elenergiräkning till kunden som elbolagets ansökan till Statskontoret grundar sig på. Därmed kommer inte något problem att uppstå med tanke på Energimyndighetens utlåtande på grund av att en senare utbetalning kommer att omfatta ett kalkylmässigt avdrag i elbolagens senare elenergiräkningar.

Justitieministeriet fäste i sitt utlåtande uppmärksamhet vid omfattningen av de ändrade tidsramarna, i synnerhet vid att Statskontoret som minst skulle ha högst en månad på sig att behandla elbolagens ansökningar om kompletterande ersättningar. Det bör i detta avseende

beaktas att de föreslagna tidsfristerna grundar sig på Energimyndighetens och Statskontorets gemensamma bedömning av behovet av tilläggstid.

Konsumentförbundet rf påpekade i sin tur att de förlängda behandlingstiderna inte får leda till att behandlingstiderna förlängs oskäligt länge. Det bör härvid noteras att såväl Energimyndigheten som Statskontoret iakttar förvaltningslagen där det i 23 § förutsätts att ett förvaltningsärende ska behandlas utan ogrundat dröjsmål. Konsumentförbundets påpekande anses därmed inte kräva ändringar i propositionen.

På grund av remissvaren fogades till regeringspropositionen förslag till förlängning av giltighetstiden för de i sammanhanget relevanta förslag till ändring av de anknytande lagar som avläts i samband med godkännandet av lagen om temporär retroaktiv elpriskompensation.

7 Specialmotivering

7.1 Lag om ändring av lagen om temporär retroaktiv elpriskompensation

6 §. Slutförbrukarens rättigheter. Enligt 6 § 4 mom. har slutförbrukaren rätt att till Energimyndigheten lämna in en ansökan om rättelse av ett fel i en elpriskompensation som har betalats ut. Det föreslås att momentet ska ändras så att det till den ansökan som lämnas in till Energimyndigheten ska fogas en utredning om den andel av elkonsumtionen som använts för hushållsbruk i november och december 2022 och i januari 2023. Kravet sammanhänger med att det enligt EU:s regler om statligt stöd under 2024 endast kan betalas ut elpriskompensation till konsumenter som avses i 1 kap. 4 § i konsumentskyddslagen. Å andra sidan underlättas Energimyndighetens behandlingsprocess genom den föreslagna ändringen, eftersom myndigheten i praktiken har tvingats begära att slutförbrukarna kompletterar sina ansökningar med uppgifterna i fråga.

Det föreslås också att 4 mom. kompletteras med den tidpunkt före vilken slutförbrukarna senast har rätt att lämna in en ansökan om rättelse av ett fel som avses i 1 mom. till Energimyndigheten. Lagen innehåller inte i nuläget någon sådan tidsangivelse, vilket har gjort det omöjligt att bedöma när samtliga ansökningar enligt 6 § 1 mom. har inkommit till Energimyndigheten. Det föreslås att denna tidsfrist ska vara den 15 januari 2024. Då anses konsumentkunderna ha haft en skälig tid på sig för att reagera på den föreslagna lagändringen. Skäligheten bedöms öka av att det fram till dess har hunnit gå flera månader sedan den tidsperiod upphörde inom vilken en huvudsaklig elpriskompensation enligt 5 § i lagen skulle betalas ut.

8 §. Ersättande av elpriskompensationer till elbolag. Det föreslås att 1 mom. ändras så att tiden för Statskontorets utbetalning av ersättningar till elbolagen, som enligt den gällande lagen är den 31 november 2023, ska ändras så att Statskontoret i stället ska ersätta elbolagen för utbetalningar av elpriskompensation senast den 30 juni 2024. Den ursprungliga tidpunkten behöver flyttas längre fram i enlighet med den ändrade tidpunkten i 2 mom.

Bestämmelsen i 2 mom. föreslås bli ändrad så att ett elbolag senast den 31 maj 2024 ska lämna in en kompletterande ansökan om ersättning för utbetalning av elpriskompensation som Energimyndigheten har fattat beslut om med stöd av 6 § 5 mom. Den föreslagna ändringen grundar sig på den stora mängd ansökningar om rättelse av fel som i enlighet med bestämmelsen i 6 § 4 mom. inkommit till Energimyndigheten och på den ytterligare tid som kommer att behövas för behandlingen av dem.

Det föreslås en teknisk ändring av 2 mom. enligt vilken elbolagen i samband med ansökan om ersättning ska lämna Statskontoret de uppgifter som är nödvändiga för beviljande och betalning

av ersättningen samt riktiga och tillräckliga uppgifter om de elpriskompensationer de själva verkställt enligt 5 § eller enligt ett beslut som Energimyndigheten har fattat med stöd av 6 § 5 mom.

Dessutom föreslås det att elbolagens skyldighet att lämna Statskontoret reviderade bokslut för tiden för utbetalning av elpriskompensation ska begränsas och inte gälla de elpriskompensationer som betalats under 2024 och som grundar sig på ett beslut som Energimyndigheten har fattat med stöd av 6 § 5 mom. Genom skyldigheten att lämna in reviderade bokslut har man strävat efter att ge möjlighet till tillsyn över lagligheten i fråga om de ersättningar Statskontoret betalar. När det gäller betalningarna under 2024 skulle det ske en märkbar eftersläpning i tillsynen om den enbart grundade sig på elbolagens bokslutsuppgifter. Dessutom ska elbolagen enligt de föreslagna lagändringarna under 2024 betala endast sådana elpriskompensationer som grundar sig på beslut om utbetalning som Energimyndigheten har fattat med stöd av 6 § 5 mom. Därmed kan Statskontoret i stället för att utöva tillsyn över lagligheten utifrån bokslutsuppgifter övervaka den utifrån Energimyndighetens beslut. Enligt 8 § 4 mom. i lagen om elpriskompensation tillämpas statsunderstödslagen (688/2001), med undantag för dess 20 § 2 mom., på ersättande av elpriskompensationer till elbolagen. Eftersom det vid utlämnandet av uppgifter mellan Energimyndigheten och Statskontoret är fråga om utförande av myndighetsuppgifter som föreskrivs i lag, anses det att 31 § i statsunderstödslagen kan tillämpas, i och med att det enligt den paragrafen tillämpas vad som bestäms i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) på en statsbidragsmyndighets rätt att få uppgifter. Statsbidragsmyndigheten har dessutom enligt 31 § 2 mom. i statsunderstödslagen rätt att utan hinder av sekretessbestämmelserna av andra myndigheter få för skötseln av sina uppgifter nödvändiga upplysningar om sökandens och mottagarens offentliga stöd och om andra omständigheter som gäller sökanden och mottagaren och som är av väsentlig betydelse för säkerställandet av att statsunderstödslagen iakttas vid beviljandet och utbetalningen av statsunderstödet och vid övervakningen av dess användning. Därmed anses det att Energimyndigheten kan lämna ut uppgifterna till Statskontoret om de förpliktande beslut om betalning av elpriskompensationer som myndigheten har fattat, trots att besluten innehåller uppgifter (FO-nummer och elpriskompensationens belopp) som på grund av den schematiska modellen för elpriskompensation kan betraktas som personuppgifter, eftersom det utifrån dem kan vara möjligt att få fram en persons privata elkonsument under vissa månader.

12 §. Ikraftträdande. Det föreslås att 1 mom. ändras så att giltighetstiden för lagen om temporär retroaktiv elpriskompensation förlängs till den 30 juni 2024. Att tillämpningen av rådets förordning om en krisintervention för att komma till rätta med de höga energipriserna, (EU) 2022/1854, upphör att gälla den 31 december 2023 anses inte utgöra något hinder för att förlänga lagens giltighet. Enligt bestämmelserna i artikel 22.2 begränsar inte upphörandet av tillämpningen av förordningen användningen av intäkterna från det tillfälliga solidaritetsbidraget i enlighet med artikel 17 i förordningen.

7.2 Lag om ändring av ikraftträdandebestämmelsen i en lag om temporär ändring av inkomstskattelagen

I förslaget till lag om temporär ändring av inkomstskattelagen fogades temporärt en ny 92 e § till lagen. Enligt den paragrafen är elpriskompensation inte skattepliktig inkomst. Lagändringen gäller till och med den 31 december 2023. Det föreslås att giltighetstiden för lagen ska förlängas till den 31 december 2024, eftersom utbetalningarna av elpriskompensationer till slutförbrukarna enligt de föreslagna ändringarna i denna proposition delvis kan äga rum under 2024. På samma grunder föreslås det att det till ikraftträdandebestämmelsen fogas att lagen ska tillämpas också vid beskattningen för 2024.

Genom lagen om temporär ändring av inkomstskattelagen ändrades också bestämmelsen i 127 g § om hushållsavdrag som beviljas på basis av elenergiräkningar 2023. Det föreskrevs att ändringen skulle gälla till och med den 31 december 2023 och tillämpas vid beskattningen för 2023. Den föreslagna ändringen av lagen om elpriskompensation anknyter inte till den bestämmelsen, och därmed föreslås det inte att giltighetstiden för den ska förlängas.

7.3 Lag om ändring av ikraftträdandebestämmelsen i en lag om temporär ändring av 1 § i lagen om Energimyndigheten

Genom lagen om temporär ändring av 1 § i lagen om Energimyndigheten fogades temporärt en ny 20 punkt till 1 § enligt vilket Energimyndigheten ska sköta de uppgifter som myndigheten har enligt lagen om temporär retroaktiv elpriskompensation samt lagen om förlängning av betalningstiden för elenergiräkningar och om temporärt stödande av elbolagens likviditet (276/2023). Lagen gäller till och med den 31 december 2023. Eftersom Energimyndigheten enligt de föreslagna ändringarna av tidsfrister i lagen om elpriskompensation och dess förlängda giltighetstid förelagts att sköta de uppgifter som myndigheterna har enligt den lagen också under 2024, föreslås det att giltighetstiden för den temporära ändringen av 1 § i lagen om Energimyndigheten ska förlängas till den 30 juni 2024.

8 Ikraftträdande

Lagarna föreslås träda i kraft så snart som möjligt. Den gällande lagen om temporär retroaktiv elpriskompensation och de lagar som har samband med den gäller till och med den 31 december 2023, och de föreslagna ändringarna bör därför träda i kraft före denna tidpunkt.

Det föreslås dessutom att den föreskrivna tiden inom vilken ett elbolag ska lämna in en sådan ansökan om kompletterande ersättning enligt 8 § 2 mom. i lagen som grundar sig på ett beslut som Energimyndigheten fattat med stöd av 6 § 5 mom. ska tillämpas på ansökningar som lämnats in före den tidpunkt som anges i 8 § 2 mom. På motsvarande sätt föreslås den föreskrivna tiden för betalning av ersättning enligt 8 § 1 mom. i lagen tillämpas också på ansökningar som lämnats in före ikraftträdandet av lagändringen. Bestämmelsen ger dessutom elbolagen möjlighet att ansöka om ersättning efter den tidpunkt som ursprungligen gällde, dvs. den 31 oktober 2023, och den ger å andra sidan Statskontoret möjlighet att behandla också de ansökningar om ersättning som lämnas in mellan den tidpunkt som anges i den ursprungliga lagen och den tidpunkt som anges i den föreslagna lagen och utifrån ansökningarna betala ut ersättningar också efter den 30 november 2023.

9 Förhållande till andra propositioner

Propositionen hänför sig inte till budgetpropositionen.

Vare sig de ersättningar som betalas till elbolagen för elpriskompensation eller Energimyndighetens behov av resurser 2024 kräver några tilläggsanslag. De ersättningar som betalas till elbolagen under 2024 och Energimyndighetens behov av resurser täcks med reservationsanslag av anslagen för betalning av kostnaderna för elpriskompensationen i den första tilläggsbudgeten för 2023.

När det gäller Statskontorets personalresurser täcks de uppskattade tilläggsutgifterna i huvudsak av ämbetsverkets nuvarande resurser.

10 Förhållande till bestämmelserna om statligt stöd

En notifikation om statligt stöd har lämnats till kommissionen om förslaget till lag om ändring av lagen om temporär retroaktiv elpriskompensation och om den förlängda utbetalningstiden. Kommissionen ansåg att det nationella arrangemanget uppfyller de förutsättningar som anges i den tillfälliga krisramen för statliga stödåtgärder¹. Det stödbelopp som är avsett för elpriskompensation är begränsat och överskrider inte det maximibelopp på 2 miljoner euro per stödtagare som anges i den tillfälliga ramen för statliga stödåtgärder. Dessutom är stödet kopplat till villkor som begränsar en med tanke på konkurrensen oskäligen snedvridning. Ett sådant villkor är t.ex. att den fördel som kan vinnas genom det statliga stödet i så stor utsträckning som möjligt ska gå till den slutliga mottagaren av stödet.

Kommissionen konstaterade att Finlands nationella stödordning är nödvändig, lämplig och proportionell när det gäller att avhjälpa den allvarliga störning som drabbat landets ekonomi. Därmed ansåg kommissionen att stödordningen uppfyller artikel 107.3 b i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt och förutsättningarna för den tillfälliga krisramen för statliga stödåtgärder.

Enligt kommissionens meddelande om krisramen för statliga stödåtgärder utgör åtgärder till förmån för icke-kommersiella energikonsumenter inte statligt stöd, förutsatt att de inte indirekt gynnar en viss sektor eller ett visst företag². På motsvarande sätt konstaterade kommissionen i sitt beslut i fråga om Finlands notifikation om statligt stöd med avseende på elpriskompensation och förlängning av betalningstiderna för elräkningar att åtgärder till förmån för fysiska personer som gäller annat än ekonomisk verksamhet inte utgör statligt stöd³.

Våren 2023 gjorde arbets- och näringsministeriet en bedömning av behovet av att betala elpriskompensation till kunder med FO-nummer och behovet av att ansöka om ett nytt godkännande av statligt stöd hos Europeiska kommissionen. Arbets- och näringsministeriet bekräftade till Energimyndigheten den 29 juni 2023 att det inte krävs en ny notifikation om statliga stödåtgärder så länge elpriskompensationen gäller enbart konsumentkunder, med andra ord elkonsumenter för hushållsbruk.

Enligt förslaget åläggs slutförbrukaren i 6 § 4 mom. att till en ansökan om rättelse av ett fel i en utbetalning av elpriskompensation foga en utredning om den andel av elkonsumenterna som använts för hushållsbruk under november och december 2022 och januari 2023. Enligt den föreslagna bestämmelsen kan Energimyndigheten försäkra sig om att kompensation betalas endast till konsumentkunder under 2024. Därmed är det inte fråga om en sådan statlig stödåtgärd som avses i EU-lagstiftningen.

Det anses inte heller vara en statlig stödåtgärd enligt EU:s regler om statligt stöd när elbolagen betalar ut kompensation till konsumentkunder i enlighet med Energimyndighetens beslut om utbetalning eller när Statskontoret ersätter elbolagen för utbetalningarna, eftersom ersättningarna till elbolagen är begränsade till de summor som betalats ut till slutförbrukarna.

¹ Meddelande från kommissionen: Tillfällig krisram för statliga stödåtgärder till stöd för ekonomin till följd av Rysslands angrepp mot Ukraina. EUT C 131 I/1, 24.3.2022.

² Meddelande från kommissionen: Tillfällig krisram för statliga stödåtgärder till stöd för ekonomin till följd av Rysslands angrepp mot Ukraina. EUT C 426/1, 9.11.2022.

³ Kommissionen: State Aid SA. 106260 (2023/N) – Finland: TCTF measures to support final customers of electricity, C(2023) 2138 final, punkterna 45–47.

Dessutom föreskrivs det i 8 § 2 mom. i lagen om elpriskompensation att en ansökan om ersättning kan gälla elpriskompensation som ska göras i elenergiräkningar som har skickats till slutförbrukare innan ansökan om ersättning lämnades in. Därmed tar ett elbolag inte emot en förhandsersättning som betalas av statliga medel och som eventuellt kunde tolkas som lån.

Utbetalning av elpriskompensationer i enlighet med den föreslagna lagändringen och senareläggandet av tidsfristerna till 2024 anses därmed inte vara problematiska i förhållande till EU:s regler om statligt stöd.

11 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

Hur en temporär elpriskompensation som betalas ut retroaktivt förhåller sig till bestämmelserna i grundlagen har bedömts mer ingående i regeringens proposition RP 324/2022 rd.

11.1 Jämlikhetsprincipen

Enligt 6 § 1 mom. i grundlagen är alla lika inför lagen. Bestämmelsen uttrycker inte bara kravet på juridisk likabehandling utan också tanken på faktisk jämställdhet. Den omfattar ett förbud mot godtycke och ett krav på enahanda bemötande i likadana fall (RP 309/1993 rd, s. 46). Jämlikhetsbestämmelsen i 6 § i grundlagen gäller i princip fysiska personer. Men jämlikhetsbestämmelsen kan trots allt vara relevant också i bedömningen av bestämmelser som gäller juridiska personer, inte minst om bestämmelserna indirekt kan påverka fysiska personers rättsliga ställning (se t.ex. GrUU 14/2015 rd, GrUU 9/2015 rd, GrUU 40/2014 rd, GRUU 11/2012 rd).

Grundlagsutskottet har av hävd ansett att de jämlikhetsaspekter som avses i 6 § i grundlagen spelar en viss roll såväl när människor ges fördelar eller rättigheter genom lag som när de påförs skyldigheter (se t.ex. GrUU 53/2016 rd, GrUU 31/2014 rd, se även RP 309/1993 rd, s. 46). Jämlikhetsbestämmelsen riktar sig också till lagstiftaren. Människor eller grupper av människor kan inte godtyckligt genom lag särbehandlas vare sig positivt eller negativt. Jämlikhetsbestämmelsen kräver ändå inte att alla människor i alla avseenden ska behandlas lika, om inte förhållandena är likadana. (RP 309/1993, s. 46, GrUU 35/2021 rd).

Den allmänna jämlikhetsbestämmelsen kompletteras av det diskrimineringsförbud som ingår i 6 § 2 mom. i grundlagen, enligt vilket ingen utan godtagbart skäl får särbehandlas utifrån de särskiljande grunder som nämns i bestämmelsen eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person. Avsikten är dock inte att förteckningen ska vara uttömmande, utan särbehandling ska vara förbjuden också på grund av någon annan omständighet som gäller den enskilde som person. En sådan orsak kan vara exempelvis egendom eller boningsort (se RP 309/1993 rd, s. 46–47; se t.ex. GrUU 21/2021 rd, GrUU 26/2017 rd, GrUU 17/2021 rd, GrUU 67/2014 rd, GrUU 31/2014 rd). Ett godtagbart skäl som möjliggör sådan särbehandling som avses i 6 § 2 mom. i grundlagen har i grundlagsutskottets praxis förutsatts ha ett sakligt och nära samband med lagens syfte (se t.ex. GrUU 17/2021 rd, GrUU 44/2010 rd).

Grundlagsutskottet konstaterade i sitt utlåtande GrUU 102/2022 rd om regeringens proposition RP 324/2022 rd att ekonomiutskottet bör komplettera regleringen så att den omfattar alla konsumentkunder. Det hade efter att regeringens proposition lämnades till riksdagen framgått att det av enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln vid den systemansvariga stamnätsinnehavaren Fingrid Oyj hade registrerat cirka 27 000 elförbrukningsplatser där elförsäljningsavtalet hade registrerats för konsumentkunder, men utan personbeteckning. Lagförslaget kompletterades i riksdagens svar, och bestämmelsen lyder därefter att om

slutförbrukaren är en konsument enligt 1 kap. 4 § i konsumentskyddslagen har slutförbrukaren rätt till elpriskompensation också i det fall att elförsäljningsavtalet inte är specificerat med personbeteckning.

Den nu föreslagna lagändringen kan på motsvarande sätt anses främja uppfyllandet av likställighetsprincipen de facto, i och med att den säkerställer att de förfaranden för betalning av elpriskompensation till alla de konsumentkunder som ska ha ansökt hos Energimyndigheten om ett beslut om betalning av elpriskompensation förverkligas.

11.2 Egendomsskydd

Enligt 15 § 1 mom. i grundlagen är vars och ens egendom tryggad. Genom det grundlagsenliga egendomsskyddet skyddas av hävd rättigheter och intressen med ett förmögenhetsvärde, bland vilka äganderätten till föremål är den mest omfattande. Äganderätten omfattar i sin tur i princip alla de rättigheter som på någon särskild grund inte hör till någon annan än till ägaren eller inte har särskilts från äganderätten. Egendomsskyddet omfattar utöver den principiella rätten för en ägare att disponera och använda sin egendom enligt eget gottfinnande också rätten att bestämma över den (GrUU 41/2006 rd, GrUU 49/2005 och GrUU 15/2005 rd). Om man minskar eller begränsar rättigheter som tidigare hörde till äganderätten, ingriper man därmed i egendomen, även om föremålet som utgör objektet för äganderätten i och för sig förblir orört hos innehavaren (RP 309/1993 rd, s. 66).

Ägarens rättigheter kan begränsas genom lag till exempel genom olika förbud, begränsningar och skyldigheter som gäller användningen av egendom, förutsatt att bestämmelserna uppfyller de allmänna villkoren för en lag som inskränker en grundläggande rättighet. Egendomens särskilda karaktär kan beaktas vid bedömningen. Till exempel ägare till el-, naturgas- och telenät har kunnat åläggas överlåtelseskyldigheter och andra skyldigheter och begränsningar i fråga om användning av egendom som främst syftat till att skapa och trygga konkurrensvillkor. Grundlagsutskottet har i dessa sammanhang som etablerad praxis utgått ifrån att skyldigheterna och begränsningarna är grundlagsenliga med beaktande av den speciella karaktären hos den egendom det i varje enskilt fall har varit fråga om, om de grundar sig på exakta bestämmelser i lag och är rimliga ur ägarens synvinkel (t.ex. GrUU 4/2000 rd, GrUU 34/2000 rd, GrUU 8/2002 rd, GrUU 61/2002 rd, GrUU 63/2002 rd, GrUU 36/2004 rd och GrUU 37/2004 rd).

Enligt grundlagsutskottets praxis har lagstiftaren med avseende på egendomsskyddet som regel större rörelseutrymme i en situation där de lagstadgade skyldigheterna gäller börsnoterade bolag eller andra med avseende på sin förmögenhetsmassa betydande juridiska personer jämfört med situationer när bestämmelserna får direkta konsekvenser för de fysiska personerna bakom den juridiska personen (t.ex. GrUU 9/2008 rd, GrUU 10/2007 rd, GrUU 54/2005 rd, GrUU 32/2004 rd, GrUU 61/2002 rd och GrUU 34/2000 rd). Utskottet har också ansett att ju längre en juridisk person står från enskilda individer och ju obetydligare och mer indirekta konsekvenser de föreslagna åtgärderna har för enskilda personers konkreta ekonomiska intressen, desto osannolikare är det att åtgärder mot en juridisk person kan stå i strid med det egendomsskydd som tryggas i grundlagen (GrUU 17/1997 rd och GrUU 45/1996 rd).

Bestämmelserna om elpriskompensation bedömdes inte vara problematiska med avseende på 15 § i grundlagen (RP 324/2022 rd), och inte heller den föreslagna lagändringen anses påföra elbolagen några extra förpliktelser jämfört med utformningen av den ursprungliga lagen, dvs. sådana förpliktelser som kunde anses kräva en ny bedömning i ljuset av det grundlagsfästa egendomsskyddet. Genom den föreslagna lagändringen strävar man därutöver efter att se till att de tidsfrister som anges i 8 § i den ursprungliga lagen om elpriskompensation inte utgör något

hinder för att elbolagen ska få ersättning till fullt belopp av statliga medel för sina utbetalningar av elpriskompensation. Den föreslagna lagändringen kan därmed anses stödja att egendomsskyddet uppfylls i praktiken.

11.3 Skyddet för personuppgifter

Enligt 10 § 1 mom. i grundlagen utfärdas närmare bestämmelser om skydd för personuppgifter genom lag. Grundlagsutskottets praxis har varit att lagstiftarens handlingsutrymme begränsas både av denna bestämmelse och av att skyddet för personuppgifter delvis ingår i samma moment som skyddet för privatlivet. Enligt grundlagsutskottets etablerade praxis måste lagstiftaren tillgodose denna rätt på ett sätt som är godtagbart med avseende på de grundläggande fri- och rättigheterna över lag.

Grundlagsbestämmelsen om privatlivet och skyddet för personuppgifter bygger på antagandet att juridiska personer inte omfattas av bestämmelsens räckvidd. Samtidigt måste man enligt grundlagsutskottet tolka den grundlagsbestämmelsen med beaktande av att både Europadomstolen och Europeiska unionens domstol i sin rättspraxis när det gäller artikel 8 i Europakonventionen respektive artiklarna 7 och 8 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna ansett att rätten till respekt för privatlivet i fråga om behandlingen av personuppgifter omfattar alla slags uppgifter som rör en fysisk person som är namngiven eller annars går att identifiera. Begreppet "privatliv" ska i detta avseende inte tolkas restriktivt, och därmed finns det inte något principiellt skäl som talar emot att yrkesverksamhet ska omfattas av begreppet privatliv (GrUU 4/2014 rd).

I grundlagsutskottets praxis har registreringens syfte betraktats som en viktig regleringsfråga när det gäller skyddet för personuppgifter. I grundlagsutskottets praxis har dessutom åtminstone innehållet i de uppgifter som registreras, de tillåtna användningsändamålen för dem, inklusive uppgifternas överlåtbarhet, samt förvaringstiden för uppgifter i personregistret och den registrerades rättssäkerhet betraktats som viktiga regleringsfrågor när det gäller skyddet för personuppgifter. Bestämmelserna på lagnivå om dessa frågor ska dessutom vara heltäckande och detaljerade. Kravet på bestämmelser i lag omfattar också möjligheten att överlåta personuppgifter med hjälp av tekniska gränssnitt.

I ett utlåtande över ett förslag till nationell dataskyddslagstiftning (GrUU 14/2018 rd) har grundlagsutskottet bedömt behovet av nationell lagstiftning om behandlingen av personuppgifter. I det utlåtandet har grundlagsutskottet, med anledning av den förestående tillämpningen av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning), omprövat sin tidigare ståndpunkt i fråga om viktiga regleringsobjekt när det gäller skyddet för personuppgifter. Grundlagsutskottet ansåg att skyddet för personuppgifter i framtiden i första hand bör garanteras med stöd av den allmänna dataskyddsförordningen och den nationella allmänna lagstiftningen. I princip har utskottet ansett att det räcker att bestämmelserna om skydd för och behandling av personuppgifter är harmoniserade med dataskyddsförordningen. Även med tanke på tydligheten bör vi förhålla oss restriktivt när det gäller att införa nationell speciallagstiftning, och sådan lagstiftning bör vara avgränsad till nödvändiga bestämmelser inom ramen för det nationella handlingsutrymme som dataskyddsförordningen medger. Grundlagsutskottet ser det dock som klart att behovet av speciallagstiftning i enlighet med det riskbaserade synsätt som också krävs i dataskyddsförordningen måste bedömas utifrån de hot och risker som behandlingen av personuppgifter orsakar. Ju större risk fysiska personers rättigheter och friheter utsätts för på grund av behandlingen, desto mer motiverat är det med

mer detaljerade bestämmelser. Enligt grundlagsutskottets utlåtande är denna omständighet av särskild betydelse när det gäller behandling av känsliga uppgifter.

För en laglig behandling av personuppgifter krävs en rättsgrund för behandlingen enligt artikel 6 i allmänna dataskyddsförordningen. Nationell lagstiftning som specificerar allmänna dataskyddsförordningen får utfärdas i de fall när behandlingen av personuppgifter grundar sig på artikel 6.1 c eller 6.1 e, det vill säga när behandlingen är nödvändig för att fullgöra en rättslig förpliktelse som åvilar den personuppgiftsansvarige eller för att utföra en uppgift av allmänt intresse eller som ett led i den personuppgiftsansvariges myndighetsutövning. Den specificerande lagstiftningen kan innehålla särskilda bestämmelser för att anpassa tillämpningen av bestämmelserna i förordningen genom närmare specifikationer av särskilda krav på åtgärder för behandling av uppgifter och andra omständigheter. Behandlingens syfte ska anges i rättsgrunden. Den nationella lagstiftningen ska uppfylla ett mål av allmänt intresse och vara proportionell mot det legitima mål som eftersträvas. Enligt 4 § i dataskyddslagen (1050/2018) får personuppgifter behandlas i enlighet med artikel 6.1 e i dataskyddsförordningen om behandlingen behövs och är proportionell i en myndighets verksamhet för utförande av en uppgift av allmänt intresse.

Mätuppgifter per balansavräkningsperiod som baseras på fjärravläsning av ett eldriftsställe kan till exempel betraktas som personuppgifter, om de direkt eller indirekt kan identifieras som kopplade till en person som ingått ett elnätsavtal och ett elförsäljningsavtal (se t.ex. RP 318/2022 rd, avsnitt 12.3).

I regeringens proposition RP 324/2022 rd gjordes bedömningen att det i förslaget till lag om elpriskompensation ingick en skyldighet för detaljförsäljare av el att lämna ut uppgifter till Statskontoret och Energimyndigheten. Bland de uppgifter som lämnas ut kan finnas till exempel personuppgifter som är nödvändiga med tanke på tillsynen. Enheten för centraliserat informationsutbyte inom elhandeln lämnar dessutom detaljförsäljarna av el mätuppgifter om deras egna kunder. På behandling av personuppgifter som grundar sig på dessa lagförslag ansågs det att bestämmelserna i den allmänna dataskyddsförordningen och dataskyddslagen är tillämpliga. Det ansågs att den rättsliga grunden för behandling av personuppgifter finns i den allmänna dataskyddsförordningen och i dataskyddslagen. Behandlingen av personuppgifter ansågs vara nödvändig för att fullgöra en rättslig förpliktelse som åvilar den personuppgiftsansvarige. I situationer som gäller bestämmelserna om elpriskompensation i 6 och 7 § i förslaget till lag om elpriskompensation ansågs behandlingen av personuppgifter också grunda sig på den registrerades samtycke. Behandlingen av personuppgifter bedömdes därmed ske inom ramen för den allmänna dataskyddsförordningen och dataskyddslagen.

Tillsynen över lagligheten i de ersättningar som Statskontoret betalar ut föreslås enligt propositionen delvis grunda sig på de beslut om utbetalning av kompensation som Energimyndigheten fattar med stöd av 6 § 5 mom. i lagen i stället för på elbolagens reviderade bokslut. Energimyndigheten ska lämna Statskontoret uppgifter om sina beslut om utbetalning, inbegripet uppgift om FO-nummer och elpriskompensationens belopp. I samband med överlämnandet av uppgifterna om beslut om utbetalning ska de personuppgifter som behandlas begränsas till sådana uppgifter utifrån vilka det kan vara möjligt att dra slutsatser om en enskild kunds elförbrukning per månad. Eftersom det vid utlämnandet av uppgifter mellan Energimyndigheten och Statskontoret är fråga om utförande av myndighetsuppgifter som föreskrivs i lag, anses det att 31 § i statsunderstödslagen kan tillämpas av den anledningen att den lagen, med undantag av dess 20 § 2 mom., enligt 8 § 4 mom. i lagen om elpriskompensation ska tillämpas på ersättningen av elpriskompensation till elbolagen. Därmed tillämpas 16 § 3 mom. i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet på de offentliga uppgifterna och 31 § 12 mom. i statsunderstödslagen på de sekretessbelagda uppgifterna. Behandlingen av

personuppgifter sker i syfte att tillgodose rättigheterna för förmånstagare som är berättigade till elpriskompensation samt för att övervaka de förmåner som elbolagen betalar och de ersättningar för förmånerna som betalas till elbolagen av statens medel.

11.4 Lagstiftningsordning

På de grunder som anges ovan kan lagförslaget behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Kläm

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag

om ändring av lagen om temporär retroaktiv elpriskompensation

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om temporär retroaktiv elpriskompensation (275/2023) 6 § 4 mom., 8 § 1 och 2 mom. och 12 § 1 mom. som följer:

6 §

Slutförbrukarens rättigheter

Slutförbrukaren har rätt att till Energimyndigheten lämna in en ansökan om rättelse av ett fel som avses i 1 mom., om slutförbrukaren har iakttagit 1 och 2 mom. och elbolaget inte har rättat felet eller om elbolaget har försummat att ge det meddelande som avses i 3 mom. Till ansökan ska fogas elbolagets meddelande enligt 3 mom. och en utredning om den andel av elkonsumenterna som använts för hushållsbruk i november och december 2022 samt i januari 2023. Ansökan ska lämnas in senast den 15 januari 2024.

8 §

Ersättande av elpriskompensationer till elbolag

Elbolagen ska ersättas av statens medel för den elpriskompensation som de betalar. Ersättningen betalas av Statskontoret på ansökan av elbolaget. Statskontoret betalar ersättningen utan dröjsmål efter det att ansökan inkommit, dock så att ersättning för elpriskompensationer som betalas enligt den i 4 § avsedda första posten betalas senast den 30 april 2023 och ersättning för elpriskompensationer som betalas enligt den andra posten senast den 30 juni 2023. Statskontoret betalar dessutom i en post eller vid behov i flera poster ut ersättningar som kompletterar de nämnda ersättningsposterna. Ersättningarna ska betalas i sin helhet senast den 30 juni 2024.

Ansökan om ersättning för elpriskompensationer ska i fråga om den första posten lämnas in till Statskontoret senast den 16 april 2023 och i fråga om den andra posten senast den 16 juni 2023. Ansökan om kompletterande ersättning ska lämnas in senast den 31 oktober 2023. En kompletterande ansökan om ersättning för betalning av elpriskompensation enligt ett beslut som Energimyndigheten har fattat med stöd av 6 § 5 mom. ska lämnas in senast den 31 maj 2024. Ansökan kan gälla en elpriskompensation som ska göras i en elenergiräkning som sänts till slutförbrukaren innan ersättningsansökan lämnades. Sökanden ska i samband med ansökan lämna Statskontoret de uppgifter som är nödvändiga för beviljande och betalning av ersättningen samt riktiga och tillräckliga uppgifter om utbetalningar av elpriskompensationer enligt 5 § eller enligt ett beslut som Energimyndigheten har fattat med stöd av 6 § 5 mom. Statskontoret har rätt att av sökanden avgiftsfritt få sådana uppgifter om slutförbrukarens förbrukning av elenergi, uppgifter om faktureringen av elenergi och prisuppgifter i elförsäljningsavtalen som är nödvändiga för att elpriskompensationens riktighet ska kunna säkerställas. Dessutom ska sökanden till Statskontoret lämna in de reviderade boksluten för de

räkenskapsperioder under vilka sökanden har betalat elpriskompensationer till slutförbrukarna. Reviderade bokslut behöver inte lämnas för de elpriskompensationer vilkas utbetalning grundar sig på ett beslut som Energimyndigheten har fattat med stöd av 6 § 5 mom. Sökanden svarar för att de uppgifter som lämnats in är korrekta.

12 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 6 mars 2023 och gäller till och med den 30 juni 2024.

Denna lag träder i kraft den 20 .
Den föreskrivna tiden för betalning av ersättning enligt 8 § 1 mom. i denna lag och den föreskrivna tiden för inlämnande av ansökan om kompletterande ersättning enligt 8 § 2 mom. tillämpas också på ansökningar som lämnats in före ikraftträdandet av denna lag.

2.

Lag

om ändring av ikraftträdandebestämmelsen i en lag om temporär ändring av inkomstskattelagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om temporär ändring av inkomstskattelagen (277/2023) ikraftträdandebestämmelsen som följer:

Denna lag träder i kraft den 6 mars 2023 och gäller till och med den 31 december 2024. Lagens 127 g § 3 mom. gäller dock till och med den 31 december 2023.

Lagen tillämpas vid beskattningen för skatteåren 2023 och 2024. Lagens 127 g § 3 mom. tillämpas dock endast vid beskattningen för 2023.

Denna lag träder i kraft den 20 .

3.

Lag

**om ändring av ikraftträdandebestämmelsen i en lag om temporär ändring av 1 § i lagen om
Energimyndigheten**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om temporär ändring av 1 § i lagen om Energimyndigheten (279/2023)
ikraftträdandebestämmelsen som följer:

Denna lag träder i kraft den 6 mars 2023 och gäller till och med den 30 juni 2024.

Denna lag tillämpas på skötseln av de uppgifter som Energimyndigheten har enligt de lagar
som anges i 1 § 2 mom. 20 punkten också efter utgången av giltighetstiden för denna lag.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors den 23 november 2023

Statsminister

Petteri Orpo

Miljö- och klimatminister Kai Mykkänen

1.

Lag

om ändring av lagen om temporär retroaktiv elpriskompensation

I enlighet med riksdagens beslut:

Gällande lydelse

6 §

Slutförbrukarens rättigheter

Slutförbrukaren har rätt att till Energimyndigheten lämna in en ansökan om rättelse av ett fel som avses i 1 mom., om slutförbrukaren har iakttagit 1 och 2 mom. och elbolaget inte har rättat felet eller om elbolaget har försummat att ge det meddelande som avses i 3 mom. Till ansökan ska fogas elbolagets meddelande enligt 3 mom.

8 §

Ersättande av elpriskompensationer till elbolag

Elbolagen ska ersättas av statens medel för den elpriskompensation som de betalar. Ersättningen betalas av Statskontoret på ansökan av elbolaget. Statskontoret betalar ersättningen utan dröjsmål efter det att ansökan inkommit, dock så att ersättning för elpriskompensationer som betalas enligt den i 4 § avsedda första posten betalas senast den 30 april 2023 och ersättning för elpriskompensationer som betalas enligt den andra posten senast den 30 juni 2023. Statskontoret betalar dessutom i en post eller vid behov i flera poster ut ersättningar som kompletterar de nämnda ersättningsposterna.

Föreslagen lydelse

6 §

Slutförbrukarens rättigheter

Slutförbrukaren har rätt att till Energimyndigheten lämna in en ansökan om rättelse av ett fel som avses i 1 mom., om slutförbrukaren har iakttagit 1 och 2 mom. och elbolaget inte har rättat felet eller om elbolaget har försummat att ge det meddelande som avses i 3 mom. Till ansökan ska fogas elbolagets meddelande enligt 3 mom. *och en utredning om den andel av elkonsumtionen som använts för hushållsbruk i november och december 2022 samt i januari 2023. Ansökan ska lämnas in senast den 15 januari 2024.*

8 §

Ersättande av elpriskompensationer till elbolag

Elbolagen ska ersättas av statens medel för den elpriskompensation som de betalar. Ersättningen betalas av Statskontoret på ansökan av elbolaget. Statskontoret betalar ersättningen utan dröjsmål efter det att ansökan inkommit, dock så att ersättning för elpriskompensationer som betalas enligt den i 4 § avsedda första posten betalas senast den 30 april 2023 och ersättning för elpriskompensationer som betalas enligt den andra posten senast den 30 juni 2023. Statskontoret betalar dessutom i en post eller vid behov i flera poster ut ersättningar som kompletterar de nämnda ersättningsposterna.

Gällande lydelse

Ersättningarna ska betalas i sin helhet senast den 30 november 2023.

Ansökan om ersättning för elpriskompensationer ska i fråga om den första posten lämnas in till Statskontoret senast den 16 april 2023 och i fråga om den andra posten senast den 16 juni 2023. Ansökan om kompletterande ersättning ska lämnas in senast den 31 oktober 2023. Ansökan kan gälla en elpriskompensation som ska göras i en elenergiräkning som sänts till slutförbrukaren innan ersättningsansökan lämnades. Sökanden ska i samband med ansökan lämna Statskontoret de uppgifter som är nödvändiga för beviljande och betalning av ersättningen samt riktiga och tillräckliga uppgifter om utbetalningar av elpriskompensationer enligt 5 §. Statskontoret har rätt att av sökanden avgiftsfritt få sådana uppgifter om slutförbrukarens förbrukning av elenergi, uppgifter om faktureringen av elenergi och prisuppgifter i elförsäljningsavtalen som är nödvändiga för att elpriskompensationens riktighet ska kunna säkerställas. Dessutom ska sökanden till Statskontoret lämna in de reviderade boksluten för de räkenskapsperioder under vilka sökanden har betalat elpriskompensationer till slutförbrukarna. Sökanden svarar för att de uppgifter som lämnats in är korrekta.

12 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 6 mars 2023 och gäller till och med den 31 december 2023.

Föreslagen lydelse

Ersättningarna ska betalas i sin helhet senast den 30 juni 2024.

Ansökan om ersättning för elpriskompensationer ska i fråga om den första posten lämnas in till Statskontoret senast den 16 april 2023 och i fråga om den andra posten senast den 16 juni 2023. Ansökan om kompletterande ersättning ska lämnas in senast den 31 oktober 2023. *En kompletterande ansökan om ersättning för betalning av elpriskompensation enligt ett beslut som Energimyndigheten har fattat med stöd av 6 § 5 mom. ska lämnas in senast den 31 maj 2024.* Ansökan kan gälla en elpriskompensation som ska göras i en elenergiräkning som sänts till slutförbrukaren innan ersättningsansökan lämnades. Sökanden ska i samband med ansökan lämna Statskontoret de uppgifter som är nödvändiga för beviljande och betalning av ersättningen samt riktiga och tillräckliga uppgifter om utbetalningar av elpriskompensationer enligt 5 § *eller enligt ett beslut som Energimyndigheten har fattat med stöd av 6 § 5 mom.* Statskontoret har rätt att av sökanden avgiftsfritt få sådana uppgifter om slutförbrukarens förbrukning av elenergi, uppgifter om faktureringen av elenergi och prisuppgifter i elförsäljningsavtalen som är nödvändiga för att elpriskompensationens riktighet ska kunna säkerställas. Dessutom ska sökanden till Statskontoret lämna in de reviderade boksluten för de räkenskapsperioder under vilka sökanden har betalat elpriskompensationer till slutförbrukarna. *Reviderade bokslut behöver inte lämnas för de elpriskompensationer vilkas utbetalning grundar sig på ett beslut som Energimyndigheten har fattat med stöd av 6 § 5 mom.* Sökanden svarar för att de uppgifter som lämnats in är korrekta.

12 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 6 mars 2023 och gäller till och med den 30 juni 2024.

Gällande lydelse

Denna lag tillämpas på elpriskompensation också efter utgången av giltighetstiden för denna lag.

Betalningen av elpriskompensation enligt 5 och 7 § samt ersättandet av elpriskompensationer till elbolagen enligt 8 § får ske först efter det att Europeiska kommissionen har godkänt elpriskompensationen som statligt stöd.

Föreslagen lydelse

Denna lag tillämpas på elpriskompensation också efter utgången av giltighetstiden för denna lag.

Betalningen av elpriskompensation enligt 5 och 7 § samt ersättandet av elpriskompensationer till elbolagen enligt 8 § får ske först efter det att Europeiska kommissionen har godkänt elpriskompensationen som statligt stöd.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Den föreskrivna tiden för betalning av ersättning enligt 8 § 1 mom. i denna lag och den föreskrivna tiden för inlämnande av ansökan om kompletterande ersättning enligt 8 § 2 mom. tillämpas också på ansökningar som lämnats in före ikraftträdandet av denna lag.

Denna lag träder i kraft den 20 .

2.

Lag

om ändring av ikraftträdandebestämmelsen i en lag om temporär ändring av inkomstskattelagen

I enlighet med riksdagens beslut:

Gällande lydelse

Denna lag träder i kraft den 6 mars 2023 och gäller till och med den 31 december 2023.

Lagen tillämpas vid beskattningen för 2023.

Föreslagen lydelse

Denna lag träder i kraft den 6 mars 2023 och gäller till och med den 31 december 2024.

Lagens 127 g § 3 mom. gäller dock till och med den 31 december 2023.

Lagen tillämpas vid beskattningen för skatteåren 2023 och 2024. *Lagens 127 g § 3 mom. tillämpas dock endast vid beskattningen för 2023.*

Denna lag träder i kraft den 20 .

3.

Lag

om ändring av ikraftträdandebestämmelsen i en lag om temporär ändring av 1 § i lagen om Energimyndigheten

I enlighet med riksdagens beslut:

Gällande lydelse

Denna lag träder i kraft den 6 mars 2023 och gäller till och med den 31 december 2023.

Denna lag tillämpas på skötseln av de uppgifter Energimyndigheten har enligt de lagar som nämns i 1 § 2 mom. 20 punkten också efter utgången av giltighetstiden för denna lag.

Föreslagna lydelse

Denna lag träder i kraft den 6 mars 2023 och gäller till och med den 30 juni 2024.

Denna lag tillämpas på skötseln av de uppgifter som Energimyndigheten har enligt de lagar som anges i 1 § 2 mom. 20 punkten också efter utgången av giltighetstiden för denna lag.

Denna lag träder i kraft den 20 .
